

Nr 53.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- och pensionsförbättringar för präster m. m., såvitt angår under punkterna 3 och 4 gjorda framställningar.

I en den 16 maj 1947 dagtecknad proposition nr 295, som i vad angår punkterna 3 och 4 hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, under nämnda punkter föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad under samma punkter förordats meddela bestämmelser angående *dels* utbyte från och med den 1 juli 1946 av vissa prästerskapets familjepensioner mot s. k. omreglerad familjepension, *dels ock* provisorisk nyreglering för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948 av prästerskapets emeritilöner och familjepensioner.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till punkterna 3 och 4 i nämnda proposition.

1:o.

Utbyte från och med den 1 juli 1946 av vissa prästerskapets familjepensioner mot s. k. omreglerad familjepension.

Under punkten 3 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nämnda punkt förordats meddela bestämmelser angående utbyte från och med den 1 juli 1946 av vissa prästerskapets familjepensioner mot s. k. omreglerad familjepension.

I en inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria har framlagts förslag om förbättring av äldre prästerliga familjepensioner, innebärande att på förevarande pensionsområde skulle genomföras samma pensionsförbättringar som år 1946 av riksdagen beslöt (propositionen nr 226, riksdagens skrivelse nr 303) med avseende på motsvarande äldre familjepensioner efter befattningshavare vid den civila och den militära statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet. Enligt förslaget skola alltså — efter verkställd omräkning av gällande pensionsbelopp med därå utgående tilläggsförmåner så att å dessa

i stället kan beräknas rörligt tillägg med kristillägg såsom för s. k. nyaste familjepensioner (enligt 1941 års allmänna familjepensionsreglemente) — familjepensionerna efter förutvarande delägare i prästänkekassan i kyrkoherdes och likställd eller högre tjänsteställning uppräknas till 90 procent av nyaste familjepension för motsvarig lönegrad samt familjepensionerna efter kassadelägare i lägre tjänsteställning uppräknas till en från 100 till 90 procent av motsvarig nyaste familjepension fallande nivå, eller i genomsnitt med cirka 525 kronor. Anslutningen mellan de äldre prästerliga familjepensionerna och den nyaste familjepensionsnivån komme härvid — liksom vid den tidigare vidtagna pensionsförbättringen enligt 1939 års grunder — att ske på grundval av den lägsta för normala fall mot tjänstegraden svarande lönegraden. I enlighet härmed skulle beträffande de prästerliga familjepensionerna icke ifrågakomma uppräknning till lägre nivå än nyaste familjepension för lönegrad A 13, vilket komme att gälla familjepensioner efter pastoratsadjunkter och med dem likställda.

Som 1946 års motsvarande utökade pensionsförbättring för efterlevande till civilstatstjänstemän m. fl. jämlikt den därom utfärdade kungörelsen 1946: 575 fått åtnjutas redan från och med den 1 juli 1946, har enligt förslaget ansetts skäligt, att nu ifrågavarande prästerliga pensionsberättigade likaledes finge komma i åtnjutande av denna sin pensionsförbättring från och med nämnda dag. Pensionsförbättringen skulle i enlighet härmed för de prästerliga pensionstagarna komma att tillämpas retroaktivt från den 1 juli 1946 men, liksom för liknande fall eljest pläгат bestämmas, allenast tillkomma sådan pensionstagare, som den 1 juli 1947 alltjämt är i livet. Beträffande rätten till pensionsförbättringen har i övrigt föreslagits i princip samma reglering som gällde för åtnjutande av den tidigare pensionsförbättringen i samband med de äldre prästerliga familjepensionernas utbyte mot ny familjepension. Till följd av att den nya pensionsförbättringen enligt förslaget skulle komma att utgå retroaktivt, ha emellertid erforderats särskilda bestämmelser till reglering av därigenom för olika situationer uppkommande övergångsfall med avseende å sammanträffande av rätt till pensionsförbättring och äldre kvarstående rätt till tjänst- och nådår m. m.

Föredragande statsrådet har anfört i huvudsak följande:

»Jag finner mig i det hela kunna förorda vad sålunda föreslagits. Vad särskilt gäller frågan om en retroaktiv tillämpning av pensionsförbättringen från den 1 juli 1946, kan jag ej finna statskontorets invändning däremot bärande. Jag vill erinra om att retroaktiv pensionsförbättring tidigare medgivits och torde härutinnan blott behöva hänvisa till huru- som med riksdagens godkännande särskilda pensionsförmåner beviljats för förfluten tid exempelvis vid folkskoleväsendet genom kungörelse 1938: 494 och inom allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpningsområde genom kungörelse 1942: 164. Det skulle enligt min mening vara obilligt, om här ifrågavarande prästerliga familjepensionsberättigade utan särskild anled-

ning skulle förmenas den pensionsförbättring för tiden den 1 juli 1946—30 juni 1947, som kommit övriga likställda pensionstagare till godo. Vad slutligen beträffar förslaget om viss begränsning i rätten till pensionsförbättring i samband med åtnjutande av förberörda äldre särskilda förmåner, kan jag ej finna anledning att nu frångå den reglering som redan vid den tidigare pensionsregleringen av statsmakterna befunnits påkallad. Läget är ej annorlunda nu än då, och det måste överhuvudtaget konstateras, att olägenheterna med ifrågavarande äldre förmånens bevarande äro så uppenbara, att, där såsom här — genom extra pensionsförmånens beviljande — förutsättningar föreligga för reducering av antalet fall där dylika förmåner kvarstå, det ligger i det allmännas intresse att dessa förutsättningar också tillvaratagas.

Utöver de pensioner, som enligt den i det föreliggande förslaget upp- gjorda förteckningen över pensionsgrundande befattningar skulle komma att bli föremål för nu ifrågasatt pensionsförbättring, förekommer såsom förut omnämnts ytterligare ett antal pensioner efter förutvarande delägare i prästänkekassan, vilka pensioner jämväl finansieras över kyrkofonden men som enligt förslaget överhuvudtaget ej skulle kunna komma i fråga till pensionsförbättring och som ej heller blevo medtagna vid pensionsregleringen enligt 1939 års grunder. Somliga av dessa familjepensioner, såsom de efter anställningshavare hos de centrala kyrkliga styrelserna och hos prästänkekassan, torde merendels utgå efter samma grunder som de övriga, till pensionsförbättring nu föreslagna. Det synes mig skäligt, att i fråga om dylika familjepensioner Kungl. Maj:t vid här förordade reglering förbehålles befogenhet att pröva efter omständigheterna om och i vad mån jämväl dessa må i enlighet med de eljest bestämda grunderna förhöjas.

I övrigt har jag intet att erinra med avseende å den föreslagna omfattningen av denna pensionsreglering. På sätt prästlönekommittén påpekat, torde emellertid de av hithörande familjepensioner, å vilka procentuellt tillägg för närvarande utgår men som icke ifrågakomma till nu föreslagen förhöjning, liksom även enligt prästerskapets familjepensionsreglemente utgående pensioner böra i samband härmed, efter teknisk omräkning jämligt 1946 års grunder, utbytas mot omreglerad familjepension.»

Vid den granskning utskottet ägnat det av Kungl. Maj:t under förevarande punkt framlagda förslaget har utskottet funnit sig kunna biträda detsamma. Vid bifall till förslaget komma på förevarande pensionsområde att genomföras samma förbättringar som av fjolårets riksdag beslötos beträffande motsvarande äldre familjepensioner efter befattningshavare vid den civila och den militära statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet. I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet det vara med billighet förenligt att pensionsregleringen erhåller retroaktiv tillämpning från och med den 1 juli 1946.

Utskottet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande fram-
ställning.

2:o.

**Provisorisk nyreglering för tiden den 1 juli 1947—30 juni 1948
av prästerskapets emeritilöner och familjepensioner.**

Under punkten 4 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad under förevarande punkt förordats meddela bestämmelser angående provisorisk nyreglering för tiden den 1 juli 1947—30 juni 1948 av prästerskapets emeritilöner och familjepensioner.

På grund av erhållet särskilt uppdrag har 1946 års prästlönekommitté med skrivelse den 19 april 1947 avgivit förslag till en provisorisk nyreglering för tiden den 1 juli 1947—30 juni 1948 av emeritilöner och familjepensioner för prästerskapet, byggande så långt kunnat ske på den motsvarande nyreglering inom pensionsväsendet för civilstatstjänstemännen m. fl. som avses komma till stånd för tiden efter innevarande budgetårs utgång.

Av den utav *prästlönekommittén* verkställda utredningen inhämtas bland annat följande.

För utrönande av det höjdläge, vartill nyregleringen i ett vart fall skäligen skulle kunna genomföras, har kommittén verkställt en omräkning av avlöningsförmånerna för de särskilda prästerliga befattningshavargrupperna, främst inom församlingsprästerskapet, så att dessas nettoavlöning, med däri inräknat lönetillägg enligt kommitténs förslag, blir direkt jämförbar med ny civil årslön (jämlikt 1946 års nya statliga löneplaner). De mot sålunda framräknad årslön närmast svarande tjänste- och familjepensionsunderlagen enligt 1946 års pensionssakkunnigas förslag ha härvid tillsvidare, förutsatt att de i sinom tid varda av riksdagen godkända, ansetts utgöra den gräns, intill vilken oavkortad emeritilön respektive hel änkepension för de särskilda prästerliga befattningarna i nuvarande läge borde kunna höjas.

I anslutning till uppgjord lönegruppsindelning har prästlönekommittén — i och för den provisoriska nyregleringen av prästernas emeritilöner och familjepensioner — uppdelat de vid befattningarna inom de skilda prästerliga tjänstegraderna nu utgående pensionsförmånerna i pensionsgrupper. Varje sådan pensionsgrupp ansluter sig, å ena sidan, till visst enligt förberörda för ändamålet preliminärt godtagna förslag bestämt tjänste- och familjepensionsunderlag samt, å andra sidan, till de lönegruppsvis sammanförda och på sätt förut angivits omräknade nettoavlöningarna vid befattningarna i fråga. Vid pensionsgruppsindelningen ha prästernas nuvarande pensionsförmåner ansetts för enhetlighetens skull därjämte böra inom de särskilda pensionsgrupperna angivas med sina för utbyte mot omreglerad tjänste- respektive familjepension — d. v. s. till en med s. k. nyaste pensioner jämförbar nivå — omräknade belopp.

Den av kommittén uppgjorda pensionsgruppsindelningen framgår av två å s. 34 i propositionen intagna tabeller, innefattande tillika av kommittén — under angivna förutsättningar — för de särskilda prästerliga tjänstegraderna och därinom förekommande pensionsgrupper föreslagen provisoriskt nyreglerad tjänstepension (emeritilön) respektive familjepension.

Föredragande statsrådet har — under erinran att i punkten 1 av förevarande proposition framlagts förslag i fråga om provisorisk lönetilläggsreglering åt präster för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948 — anfört följande.

»I likhet med 1946 års prästlönekommitté finner jag behovet av förbättrade pensioner för prästerna vara väl styrkt. Särskilt måste vissa grupper av prästernas emeritilöner samt äldre familjepensioner anses i nuvarande ekonomiska läge avsevärt låga. Genomföres den av mig under punkten 1 i det föregående förordade provisoriska lönetilläggsregleringen för prästerna, torde det ej heller behöva väcka några betänkligheter att jämsides för samma präster genomföra en pensionsreglering av likaledes provisorisk karaktär och i huvudsaklig överensstämmelse med vad prästlönekommittén nu föreslagit. De av kommittén i de särskilda fallen föreslagna pensionsbeloppen synas mig vara tillfredsställande avvägda och i sig innefatta nödig säkerhetsmarginal. I allt väsentligt är jag även i övrigt beredd att förorda den av kommittén föreslagna pensionsregleringen. Att förbättringen av emeritilön härvid ej bör få tillgodonjutas av prästs tjänst- och nådårsberättigade efterlevande framgår av vad jag under punkt 1 anfört i fråga om de provisoriska lönetilläggen.

Kommer emellertid denna pensionsreglering till stånd, torde det dock icke — såsom kommittén ifrågasatt — vara av något värde att i första hand utbyta samtliga ifrågakommande prästerliga pensioner mot omreglerad pension efter 1946 års grunder. De tjänste- och familjepensioner, vilka icke bli föremål för den föreslagna provisoriska förbättringen, torde i stället i ett vart fall böra omräknas direkt till den pensionsnivå som svarar mot de från den 1 juli 1947 bestämda pensionsunderlagen. De äldre prästerliga familjepensioner, som enligt vad under punkten 3 föreslagits skulle förbättras enligt där avsedda grunder, torde likvisst med hänsyn såväl till den föreslagna retroaktiva tillämpningen som till jämkningarna i regleringen vid förekomst av tjänst- och nådårsrätt först behöva omregleras till den för de s. k. nyaste familjepensionerna gällande nivån, d. v. s. efter 1946 års grunder.

Ytterligare ett par smärre jämkningar har jag funnit påkallade i de av prästlönekommittén föreslagna regleringsgrunderna. Den förhöjning, som de äldre familjepensionerna i förekommande fall skola undergå för beredande av pensionsförmån åt minderåriga pensionsberättigade barn, synes sålunda i samband med den provisoriska nyregleringen ej böra beräknas efter prästänkekassans oförmånligare grunder utan liksom nyare pensioner

generellt efter allmänna familjepensionsreglementets. Vad kommittén föreslagit i fråga om att utbyte mot nyreglerad och förbättrad emeritilön ej borde få medgivas, därest emeritilöntagaren tillika uppbure annan motsvarig förmån, synes visserligen i allmänhet befogat. Emellertid kan det väntas förekomma fall, då emeritilön förenas med någon avkortad eller motsvarig tjänstepension av mycket ringa värde, varvid det skulle kunna förefalla obilligt om med hänsyn till sådan pension någon förbättring av emeritilönen ej kunde medgivas. Jag vill därför förorda, att den av kommittén härutinnan föreslagna regeln kombineras med ett förbehåll, att det skall tillkomma Kungl. Maj:t att i ömmande fall på gjord framställning medgiva avvikelse därifrån.

Till sist anser jag mig böra förorda, att pensionsberättigade, som icke redan nu äro skyldiga att underkasta sig framdeles ändrade pensioneringsbestämmelser, vare sig med avseende å tjänstepensioner eller i fråga om familjepensioneringen, skola förpliktas därtill för åtnjutande av nu föreslagna pensionsförbättring av någotdera slaget — dock med förbehåll för att pensionsberättigad därvid ej skall behöva vidkännas någon sänkning av emeritilön eller av familjepensions grundbelopp, som före den 1 juli 1947 för honom gäller.»

Utskottet.

Det under punkten 4 av förevarande proposition framlagda förslaget avser att i anslutning till av Kungl. Maj:t under punkten 1 av propositionen förordad provisorisk lönetilläggsreglering för prästerna åstadkomma en pensionsreglering likaledes av provisorisk karaktär. Utskottet får erinra, att första lagutskottet (utlåtande nr 53) tillstyrkt det under punkten 1 framlagda förslaget. Vad angår de föreslagna pensionsbeloppen, har utskottet funnit desamma vara lämpligt avvägda. Även i övrigt har utskottet funnit sig kunna biträda förslaget, sådant detsamma av föredragande statsrådet förordats.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 3 juli 1947.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se under utlåtande nr 52.